
Bílá kniha jde do vlády. Bohužel

Bílá kniha jde do vlády. Bohužel

LIDOVÉ NOVINY

9.12.2008, rubrika: HORIZONT, strana: 11, autor: Jakub Jirsa
DISKUSE

Bílá kniha terciárního vzdělávání (BK), podklad pro reformu vysokého školství, „jde do vlády“. Tým ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT) pod vedením Petra Matějů může být se svým úspěchem spokojen. Mnohem méně jsou však spokojené vysoké školy, a zejména jejich humanitní či umělecké fakulty. Nutnost reformy nikdo nezpochybňuje. BK ale nebere na zřetel specifické potřeby humanitních či uměleckých oborů, naopak některé reformní kroky přímo ohrožují jejich přežití.

Bohorovnost autorů Zejména v případě humanitních a uměleckých oborů BK od své první verze nezaznamenala závažnějších změn a její autoři se ani neobtěžovali reagovat na výtky, které na veřejných diskusích či v tisku zazněly. Kritické texty z novin a časopisů pro jistotu nejsou uveřejněny ani v sekci Ohlasy v médiích na webu ministerstva. Reformní tým bral v potaz pouze komentáře, které byly zaslány e-mailem přímo na ministerstvo. V odpovědích, kterým se úředně říká „vypořádání“, pak převažuje bohorovnost autorů: koncepční námitky jsou odmítnuty jako neopodstatněné a kladného „vypořádání“ se dostane většinou pouze žádostem o podrobnější definice či doplnění statistik. Navíc nový vysokoškolský zákon je nadále připravován v absolutní tichosti a o diskusi nad ním se ani nemluvilo.

Hlavní obavou humanitních a uměleckých oborů je jejich financování po zavedení tzv. manažerského způsobu vedení univerzit. Podle tohoto návrhu většinu ve výkonných orgánech univerzity nebudou mít akademici, ale zástupci podnikatelské sféry a politických institucí. Důraz celé reformy je kladen na spolupráci s podnikatelskou sférou a na aplikovaný, komerčně využitelný výzkum. Podle autorů BK jsou absolventi humanitních oborů připravováni pouze „pro různé pozice ve státní správě a administrativě obecně“. Specifická role humanitních oborů ve společenském a kulturním prostoru, či dokonce možnost vlastního výzkumu, který však nemá příliš společného s průmyslem či podnikatelskou sférou, je autorům reformy stále velkou neznámou.

Reforma zřejmě předpokládá, že díky externím, soukromým zdrojům státu zbudou peníze, kterými humanitní obory podpoří. Nedokážu si však představit, kde by měly nějaké peníze zůstat. Autoři sami přiznávají, že na rozdíl od civilizovaných zemí u nás lze očekávat pokles státních výdajů na vzdělání, a představa, že se některé obory vzdají svého státního podílu ve prospěch humanitních věd, je více než bláhová. Již dnes je financování vysokých škol nastaveno tak nešťastně, že humanitní obory pomalu rezignují na odbornou výuku v seminářích, jelikož veškerý důraz je kladen na vysoký počet studujících.

Ostatně Bílá kniha není přesvědčivá ani ohledně finančních prostředků získaných ze soukromých zdrojů. Tyto prostředky má zřejmě zajistit účast podnikatelského sektoru ve správních radách univerzit. Avšak BK nijak nepopisuje, jakým způsobem tyto soukromé prostředky univerzita získá. Kniha mlčí o tom, jak zajistit financování univerzit ze soukromých zdrojů. Přitom externím aktérům dává do rukou kontrolu nad chodem univerzit, aniž by specifikovala jejich povinnosti či jakýkoli přínos. Tento přístup se tak zdá být klasickou ukázkou principu „soukromé zisky za veřejné náklady“.

Úsměvná je snaha autorů reformy přesvědčit veřejnost, že manažerský způsob vedení univerzity se všude ve světě setkává s nadšením. Jako příklad jim slouží univerzita v anglické Cambridgi. Tento rok na této instituci působím jako „visiting scholar“ na fakultě klasických studií. Jediné, co podle vyjádření místních profesorů filozofie či klasických studií drží jejich obory při životě, je tradice a historicky dané zdroje univerzity. Rozhodně to však není obliba u „manažerského“ vedení univerzity. Naopak během posledních pár let zde humanitní obory čelí vážným problémům s udržení stálého

počtu přednášejících. Nemá-li univerzita vlastní, na státu či jakémkoli vnějším zdroji nezávislé prostředky k rozvoji humanitních věd, manažerské vedení k jejich zachování rozhodně nepřispěje.

Vždy jsem pokládal stávkou a podobné akce za přiznání neschopnosti dále komunikovat rozumnějším způsobem. Také jsem byl přesvědčen, že tato situace nemůže v rámci univerzity nastat. Mýlil jsem se. Ministerstvo školství a jeho reformní tým mne přesvědčil, že by humanitní fakulty českých univerzit měly rychle začít zvažovat takovou formu komunikace, která by měla širší společenský dopad.

Nutnost reformy nikdo nezpochybňuje. Některé reformní kroky ale přímo ohrožují přežití humanitních a uměleckých oborů.